

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

(Geographical Elements in the Bank Notes of African Countries)

Doç. Dr. Alaattin KIZILÇAOĞLU

Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal
Bilgiler Öğretmenliği, alaattin@balikesir.edu.tr

ÖZET

Ülke paraları coğrafya biliminin araştırma konuları arasında yer alır. Bu çalışmada Afrika Kıtası'ndaki 54 bağımsız ülkenin son 30 yılda kullandığı kâğıt paraları incelenmiştir. Afrika ülkelerinin paralarının çoğunda (585 kâğıt parada), ülkelerin coğrafi özelliklerine ilişkin resim ve görüntülere yer verildiği tespit edilmiştir. Afrika ülkelerinin paralarında fiziki coğrafya unsurlarından jeomorfolojik, jeolojik, hidrografik ve biyocoğrafik unsurlara yer verilmiştir. Beşeri coğrafya unsurlarından ise yerleşme, tarım ve hayvancılık, balıkçılık, maden yatakları ve enerji kaynakları, sanayi, ulaşım, tarihi eserler, din, dil, etnik yapı ve sanata ilişkin unsurlara yer verilmiştir. Kâğıt paralardaki görsel unsurların incelenmesi Afrika ülkelerinin bazı coğrafi özelliklerinin keşfedilmesine katkıda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, Bölgesel Coğrafya, Afrika, Kâğıt Para

ABSTRACT

Currencies are among the research areas of the science of geography. Current study examines the bank notes used by 54 independent countries in the African Continent in the last 30 years. It was identified that the majority of currencies used by African countries (in 585 bank notes) include photographs or images based on the geographical elements of the country. The bank notes of African countries include geomorphologic, geologic, hydrographic and biogeographic elements of physical geography. They also present elements of human geography elements such as settlements, agriculture and animal husbandry, fishing, mineral deposits and energy resources, industry, transportation, historical monuments, religion, language, ethnic structure and arts. Investigation of the visual elements in bank notes has contributed to the discovery of some of the geographical characteristics in African countries.

Keywords: Geography, Regional Geography, Africa, Bank Note

1.GİRİŞ

Para insanoğlunun yaşamının vazgeçilmez unsurlarından biridir. Her ülke sınırları dâhilinde halkının kullanması maksadıyla para basarak, piyasaya sürer. Paraların üzerinde değerini ifade eden rakamlar ile bazı resim ve görüntüler yer alır.

Şekil 1: Afrika Kıtasındaki Ülkeler

Kaynak: <http://www.worldatlas.com/webimage/countrys/af.htm>

Bu görsellerin seçiminde ülkenin sahip olduğu bir takım özellikler dikkate alınmıştır. Ülkeler paralarındaki görsel unsurlarda kendi doğal ortamlarına, ekonomik ve sosyokültürel özelliklerine yer vermişlerdir.

Bu araştırmada Afrika Kıtası'ndaki 54 bağımsız ülkenin son 30 yılda kullandığı kâğıt paraları incelenmiştir. Afrika ülkelerinin paralarına ait fotoğraflar "www.banknotes.com/africa.htm" adresli web sayfasından temin edilmiştir. Afrika ülkelerinin paralarının çoğunda (585 kâğıt parada), ülkelerin coğrafi özelliklerine ilişkin resim ve görüntülere yer verildiği tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler neticesinde ülke paralarının kabaca 1/3'ünde doğal unsurlara, 2/3'ünde beşeri unsurlara yer verilmiştir. Hem doğal hem de beşeri unsurların bir arada olduğu paralarda mevcuttur. Kâğıt paralarda yer verilen en yaygın coğrafi unsurlar, fiziki unsurlardan biyocoğrafik unsurlar, beşeri unsurlardan ise tarım ve hayvancılıktır. Afrika ülkelerinin paralarının 155'inde (%25'inde) biyocoğrafik unsurlara, 157'sinde (%25'inde) tarım ve hayvancılığa ilişkin unsurlara yer verilmiştir.

2.AFRIKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ DOĞAL UNSURLAR

Afrika ülkelerinin paralarında doğal coğrafya unsurlarından jeomorfolojik, jeolojik, hidrografik ve biyocoğrafik unsurlara yer verilmiştir.

2.1. JEOMORFOLOJİK ve JEOLojİK UNSURLAR

Afrika, kıtalar arasında en az engebeli olanı ve aynı zamanda uzun yüksek dağ sıralarının da bulunmadığı fakat çöl ve savanların geniş alan kapladığı bir kıtadır (Özey, 2009; 10). Afrika Kıtası, yer şekilleri itibarıyla sade bir görünüme sahiptir. Afrika Kıtası'nda dağlık alanlar genellikle kıtanın doğusunda yer almaktadır. Kıtanın doğusunda dağlık arazilere sahip ülkeler (Etiyopya, Ruanda, Uganda, Malavi), dağlık alanlarını kâğıt paralarında göstermişlerdir. Tanzania banknotlarında Afrika'nın en yüksek dağı olan Kilimanjaro'ya (Fotoğraf 1), Kenya banknotlarında Kenya'nın ve Afrika'nın en yüksek yerlerinden biri ve bir volkan kütlesi olan Kenya Dağı'na, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin banknotlarında ise zirve kısmı masa biçiminde düz olan Masa Dağı'na (Fotoğraf 2) yer verilmiştir. Afrika Kıtası'nda volkan konilerinin büyük bir kısmı Doğu Afrika'da yer almaktadır (Köksal, 1999). Doğu Afrika'daki aktif volkanik dağlardan Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusundaki Nyiragongo Volkanı (Fotoğraf 3) ve Ruanda'daki volkanik dağlar (Fotoğraf 4) ülke paralarında gösterilmiştir.

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Komor Adaları'nın en yüksek noktasını oluşturan aktif volkanlardan biri olan Karthala Volkanı ülkenin paralarında kendine yer bulmuştur.

Bazı Afrika ülkelerinin paralarında kaya formasyonlarına yer verilmiştir. Nijerya'nın başkenti Abuja'nın kuzeyinde ve 725 metrelik çapıyla, sahip olduğu doğal güzelliğiyle yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı olan Zuma Kayalığı (Fotoğraf 5) Nijerya banknotlarında yer almaktadır. Zimbabwe banknotlarında Harare yakınlarındaki kayalıklara (Fotoğraf 6), Tanzania banknotlarında Viktorya Gölü'nde granit formasyonlarından oluşan Bismark Kayalığına, Gine banknotlarında ülkenin kuzeyinde sınırda yer alan Loura Dağı'ndaki kaya formasyonlarına, Swaziland banknotlarında granit formasyonlarına yer verilmiştir.

Komor ve Madagaskar ada ülkelerinin banknotlarında plajlara (Fotoğraf 7) yer verilmiştir.

Fotoğraf 1. Önde Savan Sahasında Bir Afrika Aslanı, Arkada Kilimanjaro Dağı Zirvesi (2000 Tanzania Şilini)

Fotoğraf 2. Cape Town'da Arkada Masa Dağı, Önde Atlas Okyanusu'nda Yelkenli Gemiler (10 Rand)

Fotoğraf 3. Nyiragongo Volkanı (Kongo Fransı 1 sent)

Fotoğraf 4. Ruanda'da Volkan Konileri (100 Ruanda Fransı)

Fotoğraf 5. Nijerya Abuja'da Zuma Kayalığı (100 Naira)

Fotoğraf 6. Zimbabwe Harare Yakınlarında Kayalıklar (50 Trilyon Zimbabwe Doları)

Fotoğraf 7. Madagaskar'da Hint Okyanusu Kıyısındaki Plajlardan Birinden Görünüm (5000 Ariari)

2.2. HİDROGRAFİK UNSURLAR

Bazı Afrika ülkelerinin paralarında hidrografik unsurlardan göl, şelale ve nehir görüntülerine yer verilmiştir. Doğu Afrika'da göller bölgesinde arazileri olan ülkelerin kâğıt paralarında göl görünümlerine yer verilmiştir.

Fotoğraf 8. Burundi Banknotunda Tanganika Gölü (2000 Burundi Fransı)

Fotoğraf 9. Malawi Banknotunda Nyassa Gölü (1 Kivaça)

Fotoğraf 10. Ruanda Banknotunda Kivu Gölü (100 Ruanda Fransı)

Fotoğraf 11. Zambiya Banknotunda Zambezi Nehrinde Victoria şelalesi (100 Kivaça)

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Fotoğraf 12. Zimbabwe Banknotunda Viktorya Şelalesi (20 Zimbabwe Doları)

Fotoğraf 13. Sudan Banknotunda Nil Nehri'nde Yelkenliler ve Nil Boyunda Palmiye Ağaçları (20 Sudan Dinarı)

Fotoğraf 14. Botswana Banknotunda Okowango Deltası ve Bataklıklar (50 Pula)

Uganda banknotlarında Afrika'nın en büyük gölü Victorya Gölü ve Bunyonyi Gölü'ne, Burundi banknotlarında Tanganika Gölü'ne (Fotoğraf 8), Malavi banknotlarında Nyassa (Malavi) Gölü'ne (Fotoğraf 9), Ruanda banknotlarında Kivu Gölü'ne (Fotoğraf 10) yer verilmiştir. Bazı Afrika ülkelerinin (Cezayir, Orta Afrika Cumhuriyeti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Etiyopya, Lesotho, Mauritius, Uganda, Swaziland, Sao Tome ve Principe) banknotlarında nehirler üzerindeki şelaleler gösterilmiştir. Afrika'da, Zambezi Nehri üzerinde, Zambiya ve Zimbabwe sınırlarının birleştiği noktada turistik öneme sahip ünlü Victorya Şelalesi yer almaktadır. Zambiya ve Zimbabwe ülkelerinin banknotlarında Viktorya Şelalesi gösterilmiştir (Fotoğraf 11-12). Sudan banknotlarında ülkeye hayat veren Nil Nehri yer almaktadır (Fotoğraf 13). Botswana banknotlarında Okowango Nehri'nin oluşturduğu delta ve bataklıklara ilişkin görünüm (Fotoğraf 14) yer almaktadır.

2.3. BİYOCOĞRAFİK UNSURLAR

Afrika ülkelerinin paralarının $\frac{1}{4}$ 'ünde biyocoğrafik unsurlara yer verilmiştir. Kâğıt paralarda bilhassa flora ve faunayı oluşturan unsurların görüntülerine yer verilmiştir. Tarım ve hayvancılık ile birlikte paralarda en yaygın olarak ele alınan coğrafi unsur ülkelerin biyocoğrafik koşullarıdır. Afrika ülkelerinin paralarında bitki ve yaban hayvanlarına ilişkin görüntüler ekseriyetle savan sahalarına özgüdür.

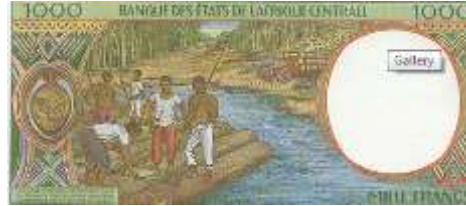
Afrika Kıtası'nda 4 bitki kuşağı mevcuttur. Bunlar: Nemli Tropikal ormanlar, savanlar, çöl altı stepleri ve çöller, ılıman ormanlardır. Ülke paraları incelendiğinde paralarda çöl altı stepleri ve çöller ile ılıman ormanlara ilişkin görüntüler yok denecek kadar azdır. Afrika Kıtası'nın kuzeyinde dünyanın en geniş çölü olan Büyük Sahra Çölü 13 ülkenin sınırları içerisinde geniş yer tutmasına rağmen sadece Tunus'a ait bir banknotta gösterilmiştir.

Ekvatorial Gine (Fotoğraf 15), Kongo, Kamerun ve Orta Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 16) ülkelerinin banknotlarında nemli tropikal ormanlara yer verilmiştir. Bu ülkelerde balta girmemiş ormanların varlığının yanında ticarete konu olan ormanlık alanlar (Fotoğraf 15-16) da mevcuttur.

Afrika Kıtası'nda Ekvatordan kuzeye ve güneye doğru uzaklaştıkça yağmur miktarının azalmasına bağlı olarak bitki örtüsü seyrekleşir. Kıtanın büyük bir bölümünü kaplayan savanlar ve bozkırlar şeklindeki daha açık arazilere ulaşılır (Özey, 2009; 33). Savan, taçları düz şemsiye şeklinde dikenli ağaçlar ve uzun boylu otlardan oluşur (Atalay, 2007, 254). Afrika savanları dünyada başka bir benzeri olmayan olağanüstü doğa ve eşsiz canlılar topluluğunu barındırmaktadır. Savanların geniş yer kapladığı Orta Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 17), Tanzania, Mozambik (Fotoğraf 18), Malawi (Fotoğraf 19), Senegal, Gine (Fotoğraf 20) ülkeleri ile savanların kısmen yayılım gösterdiği Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Fotoğraf 21), Togo ve Fildişi ülkelerinin paralarında savan görüntülerine yer verdikleri tespit edilmiştir.

Fotoğraf 15. Ekvatorial Gine Banknotunda Orman, tomruklar, orman ürünleri temini (5000 CFA Frangı)

Fotoğraf 16. Kamerun ve Orta Afrika Cumhuriyeti Banknotlarında tomrukların su üzerinde taşınması, tomruk yüklü kamyon ve ormanlık alanlardan görünüm (1000 CFA Frangı)

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Fotoğraf 17. Orta Afrika Cumhuriyeti Banknotunda savan sahası ve bu sahada fil, zürafa ve diğer savan hayvanları (1000 CFA Frangı)

Fotoğraf 18. Mozambik savanlarında Zürafalar (100 Metical)

Fotoğraf 19. Malawi'de Kasungu Milli Parkı'nda filler ve safari cipi (50 Kivaça)

Fotoğraf 20. Kuzey Gine'de uzun boylu otlar ve ağaçlardan oluşan savanlardan bir görünüm (10000 Gine Frangı)

Fotoğraf 21. Upemba Ulusal Parkındaki (Demokratik Kongo Cumhuriyeti) Savanlarda Antiloplardan Görünüm (20 Kongo Frangı)

Savanların çoğunda seyrek de olsa büyüklü küçüklü ağaçlara rastlanır. Savanlarda baobap, yağ palmyesi gibi ağaçlar çoğunluktadır (Özey, 2009; 33). Bazı Afrika ülkelerinin banknotlarında palmyelere yer verilmiştir. Bu ülkeler; Cezayir, Ekvatorial Gine, Gambiya, Güney Afrika, Kamerun, Komor (Fotoğraf 22), Libya, Madagaskar, Mali, Moritanya (Fotoğraf 23), Seyşeller, Sierra Leone, Sudan, Togo ve Zambiya'dır.

Fotoğraf 22. Komor Banknotunda palmye ağaçları (1000 Komor Frangı)

Fotoğraf 23. Moritanya Banknotunda palmye ve kano (200 Ugiya)

Savanlarda kuraklığa uyum sağlamış baobap ağaçları yaygındır (Köksal, 1999, 50). Kamerun (Fotoğraf 24), Çad, Kongo, Ekvatorial Gine, Gabon, Madagaskar (Fotoğraf 25), Orta Afrika Cumhuriyeti ve Zambiya paralarında savanların tipik ağaçlarından baobap ağacı görüntüsüne yer verilmiştir. Yeşil Burun Adaları'nın paralarında Dragon ağacına ve Zambiya paralarında Akasya ağacına ilişkin görünüm mevcuttur. Sudan ve Uganda banknotlarında bambu bitkisinin görünümüne, Seyşeller, Güney Afrika Cumhuriyeti, Lesotho, Zambiya, Madagaskar, Mauritius ülkelerinin banknotlarında çiçek görüntülerine yer verilmiştir.

Fotoğraf 24. Kamerun Banknotunda Antiloplar, Baobap Ağacı (500 CFA Frangı)

Fotoğraf 25. Madagaskar Banknotunda Güney Madagaskar'daki Baobaplar (2000 Ariari)

Afrika savanı, Dünyanın en zengin ve en görkemli büyük memeli türleri topluluğunu barındırmaktadır. Savanlar yaban hayatı yönünden çok zengindir. Savanlarda antilop, fil, zebra, zürafa, buffalo, su aygırı, aslan, leopar, gergedan ve diğer omurgalı yaban hayvanları yaşar. Bazı Afrika ülkelerinin paralarında, tek bir yaban hayvanı görünümüne ya da aynı ya da farklı türden yaban hayvan sürülerinin görünümüne yer verilmiştir.

Angola, Botswana, Çad, Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Fotoğraf 21), Kongo, Ekvatorial Gine, Gabon, Fildişi Kıyısı, Mozambik,

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Namibya, Ruanda, Senegal, Uganda, Kamerun (Fotoğraf 24), Malavi, Orta Afrika Cumhuriyeti banknotlarında antilop görüntüsüne yer verilmiştir.

Fotoğraf 26. Demokratik Kongo Cumhuriyeti Banknotunda Virunga Milli Parkında yaşayan bir fil türü (100 Kongo Fransı)

Fotoğraf 27. Kenya Savanlarında Fil Sürüsü (1000 Kenya Şilini)

Fotoğraf 28. Güney Afrika Cumhuriyeti Banknotunda Filler (20 Rand)

Fotoğraf 29. Tanzanya Banknotunda Bir Filin Başı (10000 Tanzanya Şilini)

Fotoğraf 30. Ruanda Banknotunda Zebralar (100 Ruanda Fransı)

Fotoğraf 31. Güney Sudan Banknotunda 8 zürafa (1 Sudan Poundu)

Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Fotoğraf 26), Kenya (Fotoğraf 27), Güney Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 28), Orta Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 17), Malavi (Fotoğraf 19), Tanzanya (Fotoğraf 29), Uganda, Zambiya, Zimbabve banknotlarında fil görüntüsü yer almaktadır. Doğu ve Güney Afrika ülkelerinden Botswana, Malavi, Ruanda (Fotoğraf 30), Güney Afrika Cumhuriyeti, Tanzanya ve Zambiya'nın banknotlarında zebralar gösterilmiştir. Orta Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 17), Tanzanya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Zimbabve, Kenya, Mozambik (Fotoğraf 18),

Güney Sudan'ın (Fotoğraf 31) banknotlarında zürafa görüntüsüne yer verilmiştir.

Orta Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 17), Çad, Kongo, Gabon, Uganda banknotlarında savan sahaları ve bu sahalardaki yaban hayvanlarından fil ve zürafaları içeren görüntüler yer almaktadır.

Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Fotoğraf 32), Etiyopya, Güney Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 33), Kenya, Mozambik (Fotoğraf 34), Sierra Leone, Tanzania (Fotoğraf 1), Zambiya banknotlarında aslan ya da aslanlara ait görüntülere yer verilmiştir. Burundi, Cezayir ve Uganda banknotlarında; su aygırı, Ruanda banknotunda; ceylan (Fotoğraf 35), Güney Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 36) ve Zambiya banknotlarında; leopar, Angola, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Mozambik (Fotoğraf 37), Güney Afrika Cumhuriyeti, Tanzania (Fotoğraf 38) banknotlarında gergedan, Güney Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 39), Mozambik, Somali (Fotoğraf 40), Tanzania, Zambiya ve Zimbabve banknotlarında buffalo görüntülerine yer verilmiştir.

Fotoğraf 32. Demokratik Kongo Cumhuriyeti Banknotunda Kundelungu Ulusal Parkındaki Aslan ve Yavruları (20 Kongo Frangı)

Fotoğraf 33. Güney Afrika Cumhuriyeti Banknotunda Bir Aslan Başı Görünümü (50 Rand)

Komor (Fotoğraf 41), Madagaskar, Sao Tome ve Principe ve Seyşeller'in (Fotoğraf 42) paralarında kaplumbağalara yer verilmiştir.

Fotoğraf 34. Mozambik Banknotunda erkek ve dişi aslanlar (200 Metical)

Fotoğraf 35. Ruanda Banknotunda Ceylan (500 Ruanda Frangı)

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Fotoğraf 36. Güney Afrika Cumhuriyeti Banknotunda Leopar Görünümü (200 Rand)

Fotoğraf 37. Mozambik Banknotunda Savan Sahasındaki Bir Gergedandan Görünüm (20 Metical)

Fotoğraf 38. Tanzanya Banknotunda Bir Gergedan Başı (5000 Tanzanya Şilini)

Fotoğraf 39. Güney Afrika Cumhuriyeti Banknotunda Buffalolardan Görünüm (100 Rand)

Fotoğraf 40. Somali Banknotunda Buffalo Sürüsünden Görünüm (5 Somali Şilini)

Fotoğraf 41. Komor Adalarına Ait Banknotta Deniz Kaplumbağası Görünümü (2500 Komor Frangı)

Fotoğraf 42. Seyşeller'in Banknotunda Kaplumbağa Görünümü (50 Seyşel Rupisi)

Fotoğraf 43. Ruanda Volcano Milli Parkı'nda Yaşayan Dağ Gorillerinden Görünüm (5000 Ruanda Frangı)

Ruanda paralarında Volcano Ulusal Parkı'ndaki dağ ve doğu gorilleri (Fotoğraf 43-44), Komor ve Madagaskar paralarında (Fotoğraf 45-46) maymunlar gösterilmiştir.

Fotoğraf 44. Ruanda'da Yaşayan Doğu Gorillerinden Görünüm (1000 Ruanda Frangı)

Fotoğraf 45. Komor Adalarına Ait Banknota Lemur Maymunu (500 Komor Frangı)

Fotoğraf 46. Madagaskar'a Ait Banknota Ülkede Yaşayan Maymunlardan Görünüm (1000 Ariari)

Fotoğraf 47. Seyşel Adalarının Banknotunda Balık, Deniz Kaplumbağası ve Deniz Kabukları (100 Seyşel Rupisi)

Botswana, Gambiya, Etiyopya, Fildişi Kıyısı, Liberya, Sao Tome ve Principe, Senegal, Seyşeller (Fotoğraf 47), Sierra Leone, Sudan, Swaziland ve Zambiya paralarında kuş, Komor, Gambiya, Fildişi Kıyısı, Senegal ve Seyşeller'in paralarında balık görüntülerine yer verilmiştir.

3. AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ BEŞERİ UNSURLAR

Afrika ülkelerinin paralarında beşeri coğrafya unsurlarından yerleşme, tarım ve hayvancılık, balıkçılık, maden yatakları ve enerji kaynakları, sanayi, ulaşım, tarihi eserler, din, dil, etnik yapı ve sanata ilişkin unsurlara yer verilmiştir.

3.1. YERLEŞME

Bazı Afrika ülkelerinin paralarında kır ve şehir yerleşmeleri ile mesken ve mesken yapımına ilişkin görüntülere yer verilmiştir. Cezayir, Mali (Fotoğraf 48), Togo, Madagaskar paralarında köy, Fas (Fotoğraf 49)

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

ve Zimbabwe (Fotoğraf 50) paralarında şehir görüntüleri yer almaktadır. Kamerun, Kongo (Fotoğraf 51), Komor Adaları, Gine (Fotoğraf 52), Lesotho, Moritanya, Seyşeller, Sudan ve Swaziland (Fotoğraf 53) paralarında yakın çevreden temin edilen ahşap, saz ve kamış gibi malzemelerle yapılan kır meskenlerine yer verilmiştir.

Fotoğraf 48. Mali Banknotunda Bir Köyden görünüm (1000 CFA Frangı)

Fotoğraf 49. Marakeş Şehrinden Bir Görünüm ve Fas Kralı II. Hassan'ın Portresi (50 Fas Dirhemi)

Fotoğraf 50. Zimbabwe'nin Başkenti Harare'den Bir Görünüm (25 Milyon Zimbabwe Doları)

Fotoğraf 51. Kamerun ve Kongo Paralarında Kırsal Meskenlerden Görünüm (500 CFA Frangı)

Fotoğraf 52. Gine'de Kırsal Bölgede Meskenler (25 Gine Frangı)

Fotoğraf 53. Swaziland Banknotunda Yapı Malzemesini Genellikle Sazların Oluşturduğu Meskenler (200 Lilangeni)

3.2. TARIM VE HAYVANCILIK

Afrika Kıtası'nın ekonomisi genel olarak tarım ve hayvancılığa dayanır. Afrika halkının büyük bir bölümü geçimini tarımdan sağlamaktadır. Bu durumdan dolayı Afrika ülkelerinin banknotlarında tarım ve hayvancılığa daha fazla yer verdiği söylenebilir. Kıtada

genellikle bu faaliyetler geçim tipinde yapılmaktadır. Afrika ülkelerinin banknotlarının kabaca ¼'ünde tarım ve hayvancılık faaliyetlerine ayrı ayrı ya da her iki faaliyeti bir arada gösterecek şekilde yer verilmiştir.

Tropikal Afrika'da ticaret için tarım hızla gelişmektedir. İhraç edilen ürünler arasında kahve, kakao, çay, pamuk, yer fıstığı gibi ürünler başta gelmektedir Akdeniz İklimi'nin hüküm sürdüğü yerlerde zeytin ve tütün bol miktarda yetiştirilmektedir (Özey, 2009; 93). Ülke banknotlarında tropikal meyveler, kahve, kauçuk, kakao, Hindistan cevizi, yer fıstığı, pamuk, çay, muz, buğday, pirinç, tütün, zeytin, portakal, hurma gibi tarım ürünlerine yer verilmiştir.

20 kuzey ve 20 güney paralelleri arasında arazileri olan Kamerun, Çad, Komor (Fotoğraf 54), Ekvatorial Gine, Gabon, Togo, Mali, Madagaskar (Fotoğraf 55), Orta Afrika Cumhuriyeti, Kongo Cumhuriyeti ve Uganda'nın banknotlarında tropikal meyvelere ilişkin görsellere yer verilmiştir.

Fotoğraf 54. Komor Banknotunda Tropikal Meyvelerden Görünüm (5000 Komor Fransı)

Fotoğraf 55. Madagaskar Banknotunda Sırtında çocuk ile bir Madagaskarlı kadını portresi ve Çeşitli Tropikal Meyvelerden Görünüm (25000 Ariari)

Fotoğraf 57. Ekvatorial Gine Banknotunda Kahve Bitkisinden Görünüm (50 CFA Fransı)

Fotoğraf 58. Ruanda Banknotunda kahve çekirdekleri yığını (2000 Ruanda Fransı)

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Fotoğraf 56. Kamerun ve Orta Afrika Cumhuriyeti Banknotlarında Kahve Bahçeleri ve Kahve Hasadı (1000 CFA Frangı)

Fotoğraf 59. Liberya'da kauçuk hasadı (10 Liberya Doları)

Fotoğraf 60. Gana Banknotunda Kakao hasadı (1000 Cedi ya da Yeni Sedi)

Fotoğraf 61. Tropikal Seyşel Adaları'nın Banknotunda Hindistan Cevizlerinden Görünüm (25 Seyşel Rupisi)

Angola, Burundi, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 56), Çad, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Kenya, Kongo Cumhuriyeti, Ekvatorial Gine (Fotoğraf 57), Etiyopya, Gine, Ruanda (Fotoğraf 58), Mauritius, Tanzanya ve Uganda banknotlarında kahve plantasyonlarına, kahve bitkisine ve kahve hasadına ilişkin görüntülere yer verilmiştir. Angola, Orta Afrika Cumhuriyeti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Kongo Cumhuriyeti, Etiyopya, Gine, Ruanda, Tanzanya ve Uganda ülkelerinin ihraç ettiği en önemli tarım ürünleri arasında kahve yer almaktadır (Dünya Atlası, 2011).

Fotoğraf 62. Angola Banknotunda Pamuk Tarlası ve Pamuk İşçileri (1 Kwanza)

Fotoğraf 63. Kamerun Banknotunda pamuk toplayan mevsimlik işçiler ve başının üzerinde sepette pamuk taşıyan Kamerunlu Kadın (5000 CFA Frangı)

Fotoğraf 64. Uganda Banknotunda Pamuk Toplayan Çiftçiler (50000 Uganda Şilini)

Fotoğraf 65. Malawi Banknotunda Çay Yaprağı Toplayan İşçiler (20 Kivaça)

Liberya banknotlarında kauçuk (Fotoğraf 59), Gana (Fotoğraf 60) ve Ekvatorial Gine banknotlarında kakao, Seyşel Adaları'nın banknotlarında Hindistan cevizi (Fotoğraf 61), Senegal ve Sudan banknotlarında yer fıstığı görüntülerine yer verilmiştir. Bu ülkelerin ihracat gelirlerinde bahsi geçen ürünler önemli bir yere sahiptir (Dünya Atlası, 2011).

Angola (Fotoğraf 62), Burkina Faso, Kamerun (Fotoğraf 63), Orta Afrika Cumhuriyeti, Kenya, Somali, Sudan, Uganda (Fotoğraf 64), Zambiya banknotlarında pamuk tarlalarına ve pamuk hasadına ilişkin görüntülere yer verilmiştir. Angola, Orta Afrika Cumhuriyeti, Sudan ve Uganda'nın önemli ihraç ürünlerinden birini pamuk oluşturur (Dünya Atlası, 2011).

Malawi ve Ruanda'nın kağıt paralarında (Fotoğraf 65-66) çay bahçelerine ve çay hasadına yer verilmiştir.

Ekvatorial Gine, Fildişi Kıyısı, Gine (Fotoğraf 67), Madagaskar, Ruanda, Sao Tome ve Principe, Senegal, Somali ve Uganda (Fotoğraf 79) banknotlarında muz bahçelerine ve muz hasadına yer verilmiştir. Muz, Fildişi Kıyısı ve Somali'nin önemli ihraç ürünleri arasında yer almaktadır.

Fotoğraf 66. Ruanda Banknotunda Plantasyonda Çay Yaprağı Toplayan Tarım İşçileri (500 Ruanda Frangı)

Fotoğraf 67. Gine Banknotunda Muz Bahçeleri ve Muz Hasadı (100 Gine Frangı)

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Fotoğraf 68. Uganda Banknotunda Buğday Silosu (1000 Uganda Şilini)

Fotoğraf 69. Madagaskar Banknotunda Pirinç Terasları (2000 Ariari)

Bazı Afrika ülkelerinin paralarında tahıllara yer verilmiştir. Cezayir, Gine-Bissau, Libya, Uganda ve Zimbabve banknotlarında buğday bitkisi, buğday hasadı, buğday başakları, buğday siloları (Fotoğraf 68) gibi görüntüler yer almaktadır. Fildişi Kıyısı, Liberya, Madagaskar ve Senegal'in kâğıt paralarında pirinç tarlaları ve teraslarından (Fotoğraf 69) görüntülere yer verilmiştir.

Malavi parasında tütüne (Fotoğraf 70), Fas parasında Akdeniz İklimi koşullarında yetiştirilen portakalın işlendiği tesislere (Fotoğraf 71) yer verilmiştir.

Fotoğraf 70. Malawi Banknotunda Tütün Tarlaları ve İşçiler (1 Kivaça)

Fotoğraf 71. Fas Banknotunda Portakal İşleme Tesisleri (10 Fas Dirhemi)

Fotoğraf 72. Eritre Banknotunda Öküzle tarla süren çiftçi (100 Nakfa)

Fotoğraf 73. Eritre Banknotunda Deve ve Traktör ile Tarla Sürme (20 Nakfa)

Fotoğraf 75. Kamerun Banknotunda Tarlada Çalışan İşçiler (1000 CFA Fransı)

Fotoğraf 74. Gine Banknotunda Hayvan Gücü ile Tarla Sürme (50 Gine Fransı)

Afrika Kıtası'nda tarım faaliyeti genellikle geleneksel yöntemlerle yürütülmektedir. Bu özellik ülke paralarında tarıma ilişkin görüntüleri etkilemiştir. Liberya, Eritre (Fotoğraf 72-73), Gine (Fotoğraf 74) paralarında hayvan gücü ile tarla sürme görüntüleri yer almaktadır. Tarımla ilgili görüntüler içeren paralarda genellikle tarım işçilerinin görüntülerine (Fotoğraf 75) yer verilmiştir. Komor, Liberya, Mauritius paralarında pazaryeri manzarası, Burundi ve Moritanya paralarında hasat manzarası yer almaktadır.

Afrika'da hayvancılık önemli bir geçim kaynağı ve uğraştır. Kıta ülkelerinin paralarında büyükbaş ve küçükbaş hayvanlara ilişkin görüntüler yer almaktadır. Paralarda en çok yer verilen hayvanlar sırasıyla sığır, deve, koyun ve keçidir. Botswana, Burundi, Çad, Ekvatorial Gine, Gambiya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Kongo, Kamerun (Fotoğraf 76), Kenya, Lesotho (Fotoğraf 77), Orta Afrika Cumhuriyeti, Madagaskar, Mali, Moritanya, Mozambik, Nijer, Somali (Fotoğraf 78), Sudan, Swaziland, Togo, Uganda (Fotoğraf 79) ve Zimbabwe banknotlarında sığır ya da sığır sürülerine yer verilmiştir.

Afrika'da kurak alanların geniş yer tuttuğu ya da arazisinde kurak alanların mevcut olduğu Benin, Cibuti (Fotoğraf 80), Eritre, Fildişi Kıyısı (Fotoğraf 81), Libya (Fotoğraf 82), Moritanya, Senegal, Somali ve Sudan'ın paralarında deve görüntülerine yer verilmiştir. Lesotho (Fotoğraf 83), Kamerun (Fotoğraf 76), Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Ekvatorial Gine ve Gabon paralarında koyun ve keçi sürüleri görüntüleri yer almaktadır. Burkina Faso, Cezayir, Gabon, Çad, Ekvatorial Gine, Kamerun (Fotoğraf 76), Lesotho (Fotoğraf 77-83), Orta Afrika Cumhuriyeti, Mali, Madagaskar ve Senegal banknotlarında Afrika'da yaygın olan meslek mensuplarından çoban görüntülerine yer verilmiştir.

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Fotoğraf 76. Kamerun Banknotunda Keçi ve Sığır Sürüsü ve Bir Çoban (500 CFA Fransı)

Fotoğraf 77. Lesotho Banknotunda Erkek Çoban ve Sığırlar (20 Loti)

Fotoğraf 78. Somali Banknotunda Sığır Sürüsü (20 Somali Şilini)

Fotoğraf 79. Uganda Banknotunda Sığır, Bambu ve Muz (10 Uganda Şilini)

Fotoğraf 80. Cibuti Banknotunda Deve Kervanı (2000 Cibuti Fransı)

Fotoğraf 81. Fildişi Kıyısı'nın Banknotunda Sahel Bölgesi'ndeki Develeri (1000 CFA Fransı)

Fotoğraf 82. Libya Parasında Anne ve Yavru Deve (5 Libya Dinarı)

Fotoğraf 83. Lesotho Banknotunda Koyun Sürüsü ve Çobanlar (200 Loti)

3.3. BALIKÇILIK

Afrika ülkelerinde balıkçılık faaliyetleri genellikle geçim tarzında yürütülmektedir. Geleneksel yöntemlerle kıyı ve akarsu balıkçılığı

yapılmaktadır. Atlas ve Hint Okyanusuna kıyısı olan anakara ve ada ülkelerinde kıyı balıkçılığı, kara devletlerinde ise akarsu balıkçılığı yapılmaktadır. Benin, Botswana, Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Fotoğraf 83), Gambiya (Fotoğraf 84), Gana (Fotoğraf 85), Gine-Bissau (Fotoğraf 86), Fildişi Kıyısı, Komor Adaları, Kongo, Madagaskar, Malavi (Fotoğraf 87), Mali, Mauritius, Moritanya, Nijerya (Fotoğraf 88), Orta Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 89), Seyşeller (Fotoğraf 90), Sierra Leone, Somali ve Tanzania (Fotoğraf 91) paralarında balıkçılık faaliyetine, balıkçılara, balıkçı vasıtalarına, avlanan balıklara ilişkin görüntülere yer verilmiştir.

Fotoğraf 83. Demokratik Kongo Cumhuriyeti Banknotunda Kongo Nehri Kenarında Bir Balıkçı Köyü (50 Kongo Frangı)

Fotoğraf 84. Gambiya Banknotunda Balıkçı Teknesi ve Balıkçılar (10 Dalasi)

Fotoğraf 85. Gana Banknotunda Ganalı Balıkçılar (2000 Sedi)

Fotoğraf 86. Gine Bissau Banknotunda Kadınlar Geleneksel Yöntemlerle Balık Avlarken (10000 Pese)

Fotoğraf 87. Kara Devleti Olan Malawi Banknotunda Nyassa Gölü'nde Balıkçı Teknesi ve Balıkçılar (10 Kivaça)

Fotoğraf 88. Nijerya Banknotunda Büyük Bir Balık Avlamış Olan Yerel Balıkçılar (50 Naira)

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Fotoğraf 89. Orta Afrika Cumhuriyeti Parasında Akarsu Kenarında Balıkçılar, Tekneler ve Avlanan Balıklar (10000 CFA Frangı)

Fotoğraf 90. Seyşeller Banknotunda Gemiler, Kuşlar ve Balıkçılık (50 Seyşel Rupisi)

Fotoğraf 91. Tanzania Banknotunda Hint Okyanusu'nda Büyük Bir Balık Yakalamış Olan Balıkçılar ve Yelkenliler (200 Tanzania Şilini)

3.4. MADEN YATAKLARI ve ENERJİ KAYNAKLARI

Afrika maden bakımından zengindir (Köksal, 1999; Atalay, 2007; Özey 2009). Benin (Fotoğraf 92), Botswana, Burkina Faso, Kamerun (Fotoğraf 93), Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Gine, Fildişi Kıyısı, Mali, Moritanya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Swaziland banknotlarında madencilğe ve maden ocağı işletmelerine ilişkin görsellere yer verilmiştir. Afrika'nın en önemli bakır üreticisi ülkesi (Özey, 2009) Zambiya'nın parasında bakır madeninden görüntüye yer verilmiştir. Afrika Kıtası'nın güneyinde önemli elmas yataklarına sahip Botswana (Fotoğraf 94), Namibya, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Tanzania'nın banknotlarında elmas madeni ve işçiliğine ilişkin görüntüler yer almaktadır.

Bazı Afrika ülkelerinin nehirleri enerji temini için ciddi potansiyele sahiptir. Ülkelerin birçoğunda barajlar inşa edilmiş ve inşa edilmeye devam etmektedir. Benin, Burkina Faso, Kamerun (Fotoğraf 95), Gana, Fildişi Kıyısı, Mali, Mozambik (Fotoğraf 96), Nijer, Senegal, Togo, Tunus, Zambiya (Fotoğraf 97) ve Zimbabwe banknotlarında baraj görüntüleri yer almaktadır. Angola banknotunda Matala Barajı,

Demokratik Kongo Cumhuriyeti banknotunda Kongo Nehri üzerindeki Inga II Hidroelektrik Santrali ve yüksek gerilim enerji nakil hatları (Fotoğraf 98), Gana banknotunda Akosombo Barajı, Malavi banknotunda Zomba Platosu'nda Mulunguzi Barajı, Fas banknotunda Mohamed V Hidroelektrik Barajı, Sierra Leone banknotunda Bumbuna Barajı, Swaziland banknotunda Lumphohlo'da hidroelektrik santrali, Uganda banknotunda Kiira (Kiyira) Hidroelektrik Santrali (Fotoğraf 99), Zimbabwe banknotunda Zambezi Nehri üzerindeki Kariba Barajı görüntüsüne yer verilmiştir.

Fotoğraf 92. Benin Banknotunda Açık Maden Ocağı İşletmesi (1000 CFA Frangı)

Fotoğraf 93. Kamerun Banknotunda Açık Maden Ocağı İşletmesi (2000 CFA Frangı)

Fotoğraf 94. Botswana Banknotunda Elmas Maden Ocağı (100 Pula)

Fotoğraf 95. Kamerun Banknotunda Baraj ve Santral (2000 CFA Frangı)

Bazı Afrika ülkelerinin ekonomisinde petrol önemli bir yere sahiptir. Afrika'nın önemli petrol üreticisi ülkeleri arasında olan Angola (Fotoğraf 100), Nijerya (Fotoğraf 101) ve Libya banknotlarında petrol platformlarının ve rafinerilerinin görüntülerine yer verilmiştir. Angola'nın ihracatında petrolün payı %90 (Özey, 2009), Nijerya'nın %95'dir (Atalay, 2007). Libya'nın en önemli gelir kaynağını petrol oluşturmaktadır.

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Fotoğraf 96. Mozambik Banknotunda Zambezi Nehri Üzerinde Hidroelektrik Barajı ve Santrali (100000 Metical)

Fotoğraf 97. Zambiya Banknotunda Hidroelektrik Barajı (5 Kivaça)

Fotoğraf 98. Demokratik Kongo Cumhuriyeti Banknotunda Kongo Nehri üzerindeki Inga II Hidroelektrik Santrali ve Yüksek Gerilim Enerji Nakil Hatları (100 Kongo Fransı)

Fotoğraf 99. Uganda Banknotunda Kiira (Kiyira) Hidroelektrik Barajı ve Santrali (10000 Uganda Şilini)

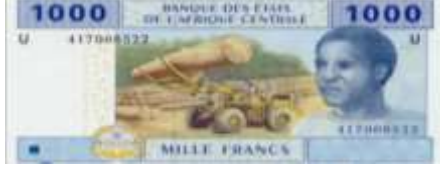
Fotoğraf 100. Angola Banknotunda Deniz Aşırı Petrol Platformu (50 Kwanza)

Fotoğraf 101. Nijerya Banknotunda Deniz Aşırı Petrol Platformu (500 Naira)

3.5. SANAYİ

Afrika Kıtası sanayileşme bakımından geri kalmıştır. Az sayıda Afrika ülkesi paralarında sanayi faaliyetlerine yer vermiştir. Geniş verimli ormanlık alanlara sahip Kamerun (Fotoğraf 102), Kongo Cumhuriyeti ve Ekvatorial Gine'nin (Fotoğraf 103) banknotlarında orman ürünlerine dayalı sanayiye ilişkin görüntüler yer almaktadır. Burkina Faso banknotunda tekstil fabrikasına (Fotoğraf 104), Libya banknotunda petrol rafinerisine (Fotoğraf 105), Swaziland banknotunda şeker fabrikasına (Fotoğraf 106), Tanzania banknotunda lastik fabrikasına (Fotoğraf 107) yer verilmiştir.

Fotoğraf 102. Kamerun Banknotunda Orman Ürünleri Endüstrisine Yönelik Faaliyetlerden Görünüm (1000 CFA Frangı)

Fotoğraf 103. Ekvatorial Gine Banknotunda Orman Ürünleri Endüstrisine Yönelik Faaliyetlerden Görünüm (50 CFA Frangı)

Fotoğraf 104. Burkina Faso Banknotunda Tekstil Fabrikasından Görünüm (10000 CFA Frangı)

Fotoğraf 105. Libya Banknotunda Petrol Rafinerisi (1/2 Libya Dinarı)

Fotoğraf 106. Swaziland Banknotunda Şeker Fabrikası Görünümü (2 Lilangeni)

Fotoğraf 107. Tanzania Banknotunda Lastik Fabrikası Görünümü (20 Tanzania Şilini)

3.6. ULAŞIM

Afrika ülkelerinin paralarında ulaşım coğrafyasına ilişkin en yaygın görüntüler deniz ve göl ulaşımı ile limanlara aittir. Deniz ve göl ulaşımında görüntülerde öncelik su taşıtları üzerinedir. Kara ülkeleri olan Burundi banknotunda Tanganika Gölü'ndeki kanolar ve Ruanda banknotunda Kivu Gölü'ndeki kanolar gösterilmiştir. Uganda banknotunda Viktorya Gölü'nde feribot (Fotoğraf 108), Ekvatorial Gine, Eritre, Gana, Gabon, Kamerun, Kongo ve Sierra Leone banknotlarında gemi, Mısır ve Sudan banknotlarında Nil Nehri üzerinde yelkenli gemi,

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Gambiya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Tanzanya ve Yeşil Burun Adaları banknotlarında okyanuslardaki yelkenli gemi, Yeşil burun Adaları ve Somali banknotlarında tersane görüntülerine yer verilmiştir.

Okyanusa kıyısı olan Afrika ülkelerinin dünya ülkeleri ile ticari bağlantılarını sağlamada önemli bir yer tutan liman ve gemi görüntülerine Burundi, Kamerun, Kongo, Ekvatorial Gine, Cibuti, Eritre (Fotoğraf 109), Gabon, Gana, Moritanya, Somali ve Tunus banknotlarında yer verilmiştir.

Benin (Fotoğraf 110), Burkina Faso, Gana, Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Fotoğraf 111), Ekvatorial Gine, Eritre (Fotoğraf 112), Malavi, Mauritius, Güney Afrika Cumhuriyeti, Sudan banknotlarında köprü görüntüleri yer almaktadır.

Kamerun, Kenya, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Yeşil Burun Adaları paralarında havaalanı ve uçak görüntüleri bulunmaktadır.

Fotoğraf 108. Uganda Banknotunda Viktorya Gölü'nde Bir Feribot (5000 Uganda Şilini)

Fotoğraf 109. Eritre Banknotunda Massawa Limanında Gemiler (50 Nakfa)

Fotoğraf 110. Benin Banknotunda Asma Köprü Görüntüsü (10000 CFA Fransı)

Fotoğraf 111. Demokratik Kongo Cumhuriyeti Banknotunda Kongo Nehri Üzerinde Köprü (500 Kongo Fransı)

Fotoğraf 112. Eritre Banknotunda Dogali Nehri Üzerinde Köprü (10 Nakfa)

3.7. TARİHİ ESERLER

Kuzey Afrika ülkelerinin (Cezayir, Mısır, Libya, Fas, Tunus) paralarında tarihi eserlere önemli ölçüde yer verilmiştir. Afrika'nın geriye kalan 49 ülkesinin sadece beşinde tarihi eserlere birer kâğıt parada yer verilmiştir. Gana banknotunda geçmişi 17. yüzyıla dayanan Gana'nın günümüze ulaşan en eski camisi olan Larabanga Camisi (Fotoğraf 113) yer almaktadır. Madagaskar banknotunda Antananarivo'da tarihi bir saray binasına (Fotoğraf 114) yer verilmiştir. Etiyopya banknotunda 17.yy'dan kalma Gondar yakınlarındaki bir kale (FasilidesCastle) görüntüsü yer almaktadır. Uganda banknotunda kaya resimlerine yer verilmiştir. Tanzania banknotunda tarihi Arap Kalesi'nden (NgomeKongwe) görüntü yer almaktadır.

Cezayir banknotlarında; UNESCO Dünya Kültür Mirası listesinde yer alan Tassilin'Ajer'e, Konstantin'de tarihi bir hamama, başkentteki ülkenin en eski tarihi camilerinden Ulu Camiye, Beijaia'daki harabe halindeki cami kalıntılarına, Cannaemuharebesinde Romalılara karşı Hannibal'ın fillerden oluşan ordusuna ilişkin görüntüler yer almaktadır.

Mısır banknotlarında; piramitlere, tapınaklara (Luksor, Ebu Simbel, Edfu ve Sesostris), sütunlara, heykellere (Sfenksler, kraliçe Nefertiti Büstü, II Ramses, Firavun Chefren, Bağdaş kurmuş Kâtip), camilere (Kahire'de Sultan Hasan Cami, Muhammed Ali Cami, El-Ezher ve Kayıtbay Cami), firavunlara (Firavunların yelkenli gemisi, firavunların savaş arabası, firavunların çizimleri) ilişkin görüntülere (Fotoğraf 115-120) yer verilmiştir.

Libya banknotlarında; Sebha yakınlarındaki Elena Kalesi'ne, tarihi Fizan Kalesi'ne, Batı Trablus'ta bir camiye (Fotoğraf 121) ilişkin görüntüler yer almaktadır.

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Fas banknotlarında; Muhammed V anıt kabrine, Tanca'da Ulu Camiye, Fas kentinde Kairaouine Camisine ve tarihi kalelere ilişkin görüntülere yer verilmiştir.

Fotoğraf 113. Gana Banknotunda Tarihi Larabanga Cami (5 Yeni Sedi)

Fotoğraf 114. Madagaskar Banknotunda Antananarivo'daki Tarihi Saray Binası (10000 Ariari)

Fotoğraf 115. Mısır Banknotunda Giza'da Büyük Sfenks ve Piramitler (10 Mısır Paundu)

Fotoğraf 116. Mısır Banknotunda Ebu Simbel Tapınağından Görünüm (1 Mısır Paundu)

Fotoğraf 117. Mısır Banknotunda Sfenks (100 Mısır Paundu)

Fotoğraf 118. Mısır Banknotunda Kahire'de Sultan Hasan Cami (100 Mısır Paundu)

Fotoğraf 119. Mısır Banknotunda Kahire'de Muhammed Ali Cami (20 Mısır Paundu)

Fotoğraf 120. Mısır Banknotunda Kayıtbay Cami (1 Mısır Paundu)

Fotoğraf 121. Libya Banknotunda Batı Trablus'ta Muhammed Camisi (1 Libya Dinarı)

Fotoğraf 122. Tunus Ulu Cami (5 Tunus Dinarı)

Tunus banknotlarında; camiler (Kartaca'da El Abidin Cami, Medina'daki SidiMehrez caminin kubbesi ve Ulu Cami-Fotoğraf 122) ve Roma harabelerine (amfi tiyatro ve hamam) ilişkin görüntüler vardır.

Afrika ülkelerinin paralarında siyasi, idari, kültürel ve bilimsel açıdan önem taşıyan yapıların görüntülerine yer verilmiştir. Bu yapılar arasında; meclis binaları, başkanlık sarayları, hükümet binaları, kamu binaları, merkez bankası binaları, müzeler, şehirlerdeki modern binalar ve üniversite binaları yer almaktadır. Paralarda ayrıca çeşitli amaçlarla inşa edilmiş anıt görüntülerine (şehitler anıtı, çağdaşlaşma anıtı, özgürlük anıtı, meçhul asker anıtı, darbe anıtı, bağımsızlık anıtı, savaş anıtı, kahramanlar anıtı) yer verilmiştir.

3.8. DİN, DİL, ETNİK YAPI, SANAT ve YÖNETİM

Afrika'da, İslamiyet ve Hıristiyanlık yaygın dinlerdir. Kuzey Afrika ülkelerinde nüfusun büyük çoğunluğunu Müslümanlar (Cezayir %99, Tunus %98, Libya %97, Mısır %94, Sudan %70) oluşturmaktadır (Bradshaw, 2000). Bu özellik ülkelerin paralarında kendini göstermektedir. Cezayir paralarında kuran kursu (Fotoğraf 123) ve minarelere, Mısır, Libya ve Sudan paralarında camilere yer verilmiştir. Ayrıca %99'u Müslüman olan Somali banknotunda (Fotoğraf 124) ve nüfusun çoğunun Müslüman olduğu Komor Adaları'nın banknotunda (Fotoğraf 125) cami görüntüleri yer almaktadır. Sahra Altı Afrika Bölgesi'ndeki ülkelerde halkın çoğunluğunu Hıristiyanlar oluşturmasına rağmen, paralarında bu dini çağrıştıracak görsellere çok az yer verilmiştir.

Afrika'nın kuzeyinde Arapça, Orta ve Güney Afrika'da ise çok farklı diller konuşulur. Ancak kıtadaki ülkeler, genel olarak sömürgeci

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

olduğu Avrupa ülkesinin dilini resmi dil olarak kabul etmişlerdir. Sömürgecilerin getirdiği ithal diller; İngilizce, Fransızca, Portekizce ve İspanyolca dilleridir (Özey, 2009; 61). Afrika'da 17 ülkenin banknotlarında yazılar Fransızca, 14 ülkenin İngilizce, 3 ülkenin Portekizce, 1 ülkenin İspanyolcadır. Kuzey Afrika'da yer alan 6 ülkenin banknotlarındaki yazılar Arapçadır.

Afrika'da resmi dilin Fransızca olduğu ve banknotlarında Fransızca yazıların yer aldığı ülkeler: Kamerun (Fotoğraf 51), Burundi (Fotoğraf 8), Orta Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 17), Çad, Kongo Cumhuriyeti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti (Fotoğraf 26), Gabon, Ruanda (Fotoğraf 66), Benin (Fotoğraf 92), Burkina Faso (Fotoğraf 104), Fildişi Kıyısı (Fotoğraf 81), Gine (Fotoğraf 52), Mali (Fotoğraf 48), Nijer, Senegal, Togo, Cibuti (Fotoğraf 80) dir.

Afrika'da resmi dilin İngilizce olduğu ve banknotlarında İngilizce yazıların yer aldığı ülkeler: Afrika'nın en genç ülkesi Güney Sudan (Fotoğraf 31), Gambiya (Fotoğraf 84), Gana (Fotoğraf 113), Güney Afrika Cumhuriyeti (Fotoğraf 28-39), Kenya, Liberya (Fotoğraf 59), Malawi (Fotoğraf 65), Namibya, Nijerya (Fotoğraf 88-101), Sierra Leone, Swaziland (Fotoğraf 53-106), Uganda (Fotoğraf 64-79), Zambiya (Fotoğraf 97), Zimbabwe (Fotoğraf 6) dir.

Resmi dilin Portekizce olduğu ve banknotlarında bu dilde yazıların yer aldığı 3 Afrika ülkesi; Gine Bissau (Fotoğraf 86) Angola (Fotoğraf 100), Mozambik'tir (Fotoğraf 18-34-37). Resmi dili İspanyolca olan Ekvatorial Gine'nin paralarındaki yazılar İspanyolcadır.

Kuzey Afrika'da yer alan Fas (Fotoğraf 49), Cezayir (Fotoğraf 123), Tunus (Fotoğraf 122), Libya (Fotoğraf 82-105-121), Mısır (Fotoğraf 118-119-120) ve Sudan'ın (Fotoğraf 13) resmi dilleri Arapça olup, banknotları da Arapça yazılarla basılmıştır. Ayrıca sömürgeciliğin mirasına örnek oluşturacak şekilde Fas paraları Fransızca (Fotoğraf 71), Mısır paraları İngilizce (Fotoğraf 116-117) yazılar ile de basılmıştır.

Fotoğraf 123. Cezayir Banknotunda Kuran Kursu (200 Cezayir Dinarı)

Fotoğraf 124. Somali Banknotunda Başkentte Bir Cami (500 Somali Şilini)

Fotoğraf 125. Komor Adaları Banknotunda Cami Görünümü (10000 Komor Frangı)

Fotoğraf 126. NijeryaHausa, İbo,Yoruba ve Fulani Halklarını Temsilen İnsan Portreleri (50 Naira)

Fotoğraf 127. Seyşeller Banknotunda Yerel Dans Yapan Topluluktan Görünüm (10 Şeyssel Rupisi)

Fotoğraf 128. Komor Adaları Banknotunda Yerel Kıyafetleri ile Sepet Ören Kadınlar (10000 Komor Frangı)

Sahra Güneyi Afrika'sı, çok değişik kültürel özelliklere sahiptir. Yüzlerce farklı etnik grup bulunmaktadır. Her toplumun farklı dili, âdeti, inanç ve davranışları vardır. Birkaç yüz nüfuslu etnik grupların yanında milyonlarca nüfusa sahip etnik gruplar mevcuttur. Nijerya'nın banknotunda ülkedeki en önemli etnik grupları (Yoruba, Hausa, İbo, Fulani) temsilen insan portrelerine (Fotoğraf 126) yer verilmiştir. Bazı Afrika ülkelerinin banknotlarında yerel halklardan çocuk, yetişkin, yaşlı erkek ve kadın portrelerine (Fotoğraf 4, 22, 51, 55, 76, 80, 92, 125, 126) yer verilmiştir. Seyşeller'in banknotunda yerel danslar yapan bir topluluğun görüntüsü yer almaktadır (Fotoğraf 127).

AFRİKA ÜLKELERİNİN KÂĞIT PARALARINDAKİ COĞRAFİ UNSURLAR

Afrika Kıtası; heykelcilik, maske yapımı, çömlekçilik, örmecilik ve oymacılık gibi her türden sanat ve zanaatlarıyla ünlüdür (Coğrafya Ansiklopedisi ve Dünya Atlası, 2011:244). Ülke paralarında heykellere (Fotoğraf 11,17,116), maskelere (Fotoğraf 16,24), örme (Fotoğraf 128) ve oyma eserlere (Fotoğraf 48,92,104) ilişkin görüntülere yer verilmiştir.

Fotoğraf 129.Swaziland Kralı Mswati III (200 Lilangeni)

Fotoğraf 130. Lesotho'nun 3 Kral (100 Loti)

Fotoğraf 131. Libya Lideri Muammer Kaddafi (1 Libya Dinarı)

Afrika ülkelerinin banknotlarında değerli devlet adamlarının (Krallar, ilk başbakanlar, halen ülkeyi yöneten liderler) ve önemli bilim adamlarının (yazar, şair, eğitimci vs) portrelerine yer verilmiştir. Örneğin; Fas banknotunda Kral II. Hasan (Fotoğraf 49), Swaziland banknotunda Kral III.Mswati (Fotoğraf 129), Lesotho banknotunda ülkeyi yönetmiş olan 3 kral (Fotoğraf 130), Libya banknotunda Muammer Kaddafi'nin (Fotoğraf 131) portreleri.

Afrika ülkelerinin bazılarının paralarında ulusal arma ya da amblemlere (Fotoğraf 59), ülke bayraklarına (Fotoğraf 87), ülkeye ilişkin dilsiz haritalara ve ülke haritalarına (Fotoğraf 13, 56, 76, 87) yer verilmiştir.

4.SONUÇ

Dünyanın her yerinde para, insanoğlunun günlük yaşamının önemli bir parçasıdır. Bazı ülke grupları ortak para kullanmakla birlikte, Dünya ülkelerinin çoğunun sınırları dâhilinde kullandığı kendine özgü paraları mevcuttur. Bu paralarda ülke için önem arz eden hususlara ilişkin resim ve görüntülere yer verilmiştir. Paralardaki bu görseller

coğrafya biliminin araştırma konuları arasında yer alır. Zira paralardaki görsellerin seçiminde genellikle ülkelerin coğrafi özelliklerine önem verilmiştir. Bu çalışmada Afrika Kıtası'ndaki bağımsız ülkelerin tümünün son 30 yılda kullandığı 585 kâğıt para incelenmiştir. Ülkelerin kâğıt paralarında, coğrafi ortamında yaygın ya da belirgin olan fiziki ve beşeri coğrafya unsurlarına yer verdikleri tespit edilmiştir. Afrika ülkelerinin kâğıt paralarında yer alan en yaygın coğrafi unsurlar, fiziki unsurlardan biyocoğrafik unsurlar, beşeri unsurlardan ise tarım ve hayvancılıktır. Paralarda yer alan diğer unsurlar ülkelerin kendine has sahip olduğu coğrafi özelliklere göre belirlenmiştir.

KAYNAKÇA

- Atalay, İ., (2007). Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası.
- Bradshaw, M., (2000). World Regional Geography: The New Global Order. Second Edition.
- Coğrafya Ansiklopedisi ve Dünya Atlası, (2011). TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları No:354, Ankara.
- Dünya Atlası (2011). Encyclopedia Millenia World Atlas, Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- Güner, İ. ve Ertürk, M. (2006). Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası. Nobel Yayın Dağıtım. 2. Baskı.
- Köksal, A., (1999). Afrika: Genel ve Ülkeler Coğrafyası. Hatipoğlu Yayınları:120, Yükseköğretim Dizisi:38.
- Özey, R., (2009). Afrika Coğrafyası, Aktif Yayınevi.
- <http://www.banknotes.com/africa.htm>